Valtioneuvoston kanslia Neuvostoraportti EU/5/2025-VNK-25

Siivola Heli 28.2.2025

Epävirallinen eurooppaministerikokous 17.-18.2.2025; Neuvostoraportti

Kokous

Epävirallinen eurooppaministerikokous 17.-18.2.2025

Eurooppaministerit kokoontuivat 17.–18.2. Varsovaan neuvoston puheenjohtajavaltio Puolan järjestämään epäviralliseen kokoukseen.

Kokouksessa keskusteltiin EU:n kriisivarautumisen vahvistamisesta. Aamiaiskeskusteluun hybridiuhista Euroopassa ja sen naapurustosta osallistui myös EU:n hakijamaiden edustajia.

Lisäksi EU-maiden eurooppaministerit kävivät ensimmäisen, alustavan keskustelun unionin tulevasta monivuotisesta rahoituskehyksestä. Komission on määrä antaa ehdotus tulevasta rahoituskehyksestä heinäkuussa 2025.

Neuvoston puheenjohtajavaltio Puola järjesti epävirallisen eurooppaministerikokouksen Varsovassa 17.–18.2.2025. Suomea edusti eurooppaministeri Joakim Strand. Komissiosta kokoukseen osallistuivat laajentumiskomissaari Marta Kos ja budjettikomissaari Piotr Serafin. Kokouksen aloittavalle illalliselle ja kokouspäivän aamiaiselle osallistui myös EU:n hakijamaiden edustajia.

Kriisivarautumisen vahvistaminen, ml. keskustelu hybridiuhista laajentumisen kontekstissa

Kokousta isännöinyt Puolan eurooppaministeri Adam Szłapka korosti turvallisuuden olevan Puolan puheenjohtajakauden ja koko Euroopan ehdoton prioriteetti. Edessä on vaikeita aikoja, täynnä haasteita ja uhkia, mutta lamaantumisen sijaan Euroopan on toimittava. EU:n on pysyttävä toimintakykyisenä ja yhtenäisenä.

Kokouksen aamiaiskeskustelun aiheena olivat hybridiuhat, erityisesti unionin laajentumisen kontekstissa. Laajentumisprosessin vauhdittaminen on yksi Puolan puheenjohtajakauden tavoitteista. Aamiaiskeskusteluun osallistuivat EU-maiden lisäksi Albanian, Bosnia-Herzegovinan, Kosovon, Montenegron, Pohjois-Makedonian, Moldovan, Serbian, Turkin ja Ukrainan edustajat. Georgialle oli jätetty aamiaiselle tyhjä tuoli symbolisena tukena Georgian kansan Eurooppaan suuntautuville toiveille. Aamiaisella keskusteltiin hybridivaikuttamisen lisääntymisestä Euroopassa ja sen naapurustossa. Erityisesti kuultiin hakijamaiden kokemuksia hybridiuhista ja niiden vaikutuksista. Osallistujat pitivät tärkeänä EU:n ja hakijamaiden yhteistyön tiivistämistä hybridivaikuttamisen torjumiseksi ja sen vaikutusten lieventämiseksi. Ruotsin eurooppaministeri piti aamiaisella Ruotsin, Suomen ja Tanskan yhteispuheenvuoron.

Keskustelua kriisivarautumisesta jatkettiin EU-maiden kesken kokouksen lounaalla. Lounaan aiheena oli presidentti Niinistön raportin pohjalta yhteiskunnallinen resilienssi ja kansalaisyhteiskunnan rooli sen vahvistamisessa. Puheenjohtaja korosti turvallisuuden tarkoittavan myös demokratian vakautta. Keskustelussa painotettiin, että yhteiskunnallisen resilienssin vahvistaminen edellyttää laaja-alaista yhteistyötä, jossa kansalaisyhteiskunnalla ja riippumattomilla tiedotusvälineillä on tärkeä rooli. Koulutuksen ja luotettavan tiedon saatavuuden merkitystä demokraattisten prosessien suojelemisessa korostettiin.

Suomi kiitti Puolaa kriisivarautumista koskevan keskustelun eteenpäin viemisestä. On tärkeää, että varautuminen perustuu koko yhteiskunnan kattavaan lähestymistapaan, mukaan lukien viranomaiset, yksityinen sektori, kansalaisjärjestöt ja kansalaiset. Kansalaisten ja kotitalouksien varautuminen on olennaista, oli kyse sitten sään ääri-ilmiöihin varautumisesta tai disinformaatiosta. Tarvitaan tietoisuuden lisäämistä, koulutusta ja koko yhteiskunnan varautumiseen sitouttamista. Suomessa on monia hyviä käytäntöjä julkisen ja yksityisen sektorin kumppanuuksien ja kolmannen sektorin integroimisesta osaksi kokonaisvaltaista varautumista. Yhteiskunnan eri tasojen valmiusharjoitukset ovat yksi konkreettinen tapa edistää ja vahvistaa eri toimijoiden sitoutumista.

EU:n tuleva rahoituskehys

Kokouksen työistunnossa EU-maiden eurooppaministerit kävivät ensimmäisen alustavan keskustelun unionin tulevasta rahoituskehyksestä (MFF). Keskustelussa tuotiin esille jäsenvaltioiden alustavia prioriteetteja ja odotuksia heinäkuussa 2025 annettavalle komission ehdotukselle.

Budjettikomissaari Serafin piti keskustelun aloittamista tulevasta rahoituskehyksestä erittäin tärkeänä. Komissio aikoo antaa ehdotuksensa heinäkuussa 2025. Komission tavoitteena on yksinkertaisempi, joustavampi ja vaikuttavampi rahoituskehys. Edessä ovat haastavat neuvottelut, joissa on tehtävä vaikeita valintoja. Prioriteeteista on tärkeää keskustella. Tarvitaan uudistuksia ja kannustimia niihin. Tulosperusteisuutta on tarkoitus lisätä, mutta esitetyt huolet elpymisvälineen valvontaan liittyen huomioidaan. Yhtäkään euroa ei pidä käyttää toimiin, joissa ei kunnioiteta oikeusvaltioperiaatetta. Kilpailukykyrahastossa on kyse ensi sijassa nykyisten rahastojen kokoamisesta yhteen.

Käydyssä keskustelussa painotettiin, että tulevaa rahoituskehystä valmistellaan muuttuneessa geopoliittisessa ympäristössä. Uudistuksille, priorisoinnille ja yksinkertaistamiselle on tarvetta. Rahoituksen vahva ehdollisuus sai keskustelussa tukea erityisesti oikeusvaltioperiaatteen osalta. Ajatusta tulosperusteisuuden lisäämisestä sekä tuettiin että kritisoitiin.

Tulevan rahoituskehyksen kokonaistason osalta jotkut korostivat nykyistä selkeästi isomman rahoituskehyksen tarvetta. Toiset taas painottivat tarvetta vahvempaan priorisointiin. Esimerkiksi puolustuskuluihin voitaisiin löytää rahat leikkaamalla jostain muualta. Kansalliset budjetit ovat tiukkoja, joten säästöjäkin on löydettävä. Myös elpymisvälineen lainakustannusten takaisinmaksu on huomioitava.

Esille nostettiin tarve varmistaa Ukrainan pitkäjänteinen tukeminen.

Euroopan turvallisuuden ja puolustuksen parantamiseen peräänkuulutettiin laajalti lisää rahaa. Esille nostettiin muun muassa Venäjän uhkaan varautuminen, puolustustuotteiden yhteishankinnat, puolustusteollisuuden tukeminen, uudet teknologiat, sotilaallisen liikkuvuuden parantaminen ja ulkorajojen vahvistaminen, etenkin itäisillä raja-alueilla. Esille tuotiin, että kaksikäyttöisyys voitaisiin huomioida rahoituskehyksessä läpileikkaavasti. Euroopan investointipankin roolin vahvistamista turvallisuus- ja puolustussektorilla korostettiin. Esille nostettiin myös laajempi kriisivarautuminen ja kokonaisturvallisuus, ml. varautuminen erilaisiin luonnonkatastrofeihin.

Tarvetta panostaa enemmän Euroopan kilpailukyvyn vahvistamiseen ja etenkin tutkimukseen, kehitykseen ja innovointiin korostettiin. Jotkut katsoivat, että kilpailukykyrahastossa tulisi huomioida erilaiset alueet. Toisaalta tuotiin esille, että TKI-rahoituksen tulisi jatkossakin perustua korkeaan laatuun. Yksityisen rahoituksen edistämistä pidettiin tärkeänä, myös Euroopan investointipankin ja pääomamarkkinoiden kautta. Esille nostettiin myös pk-yritysten huomioiminen sekä rajat ylittävät liikenne-, energia- ja tietoliikennehankkeet. Pari maata nosti esille ajatuksen elpymisvälineen kaltaisesta EU:n lainanotolla rahoitettavasta kilpailukykyinstrumentista. Useampi vastusti ajatusta lainarahoitteisuudesta.

Koheesiomaat painottivat vahvasti koheesiorahoituksen merkitystä myös EU:n kilpailukyvyn kannalta.

Keskeisinä prioriteetteina nostettiin esille myös maatalous ja ruokaturva.

Esille tuotiin myös muuttoliikkeen hallinta ja valmistautuminen unionin laajentumiseen.

Erilaisia näkemyksiä esitettiin siitä, tarvitaanko uusia omia varoja vai ei. Esille nostettiin, että mahdollisista uusista omista varoista tulisi joka tapauksessa sopia vasta osana MFF-kokonaisuutta.

Suomi korosti, että EU-budjetin tason tulee säilyä kohtuullisena. Vahva ehdollisuus, erityisesti oikeusvaltioperiaatteen osalta, on tärkeää. Varoja tulisi kohdentaa nykyistä vahvemmin valittujen strategisten prioriteettien mukaisesti. Ukrainan tukeminen säilyy prioriteettina. Euroopan kokonaisturvallisuuden (ml. puolustus ja ulkorajat) ja strategisen kilpailukyvyn vahvistamiseen tulee kohdentaa rahoitusta nykyistä vahvemmin. Hyvin toimivia ohjelmia, kuten Horisontti Eurooppa ja InvestEU, tulisi vahvistaa ja hyödyntää tehokkaammin kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden edistämisessä. Suomi suhtautuu hyvin kriittisesti ajatukseen uudesta, velkapohjaisesta kilpailukykyinstrumentista. Maaseudun kehittäminen säilyy prioriteettina. Tukea tarvitaan myös ennallistamisasetuksen toimeenpanossa. Koheesiorahoituksen tarve pienenee koheesion edetessä. Koheesiopolitiikan tulisi tukea kilpailukyvyn ja kokonaisturvallisuuden vahvistamista. Itäisten ulkoraja-alueiden tukemiseen tarvitaan erityisrahoitusta, etenkin Venäjän vastaisella rajalla. Mahdollisilla uusilla omilla varoilla tulisi saavuttaa aitoa EU-tason lisäarvoa sen sijaan, että ratkaisuilla käytännössä siirrettäisiin varoja kansallisista budjeteista EU:n budjettiin.

Komissaari Serafin totesi puolustuksen, turvallisuuden ja kilpailukyvyn olevan laajasti jaettuja painopisteitä. Tarvitaan myös yksinkertaistamista, joustavuutta ja yksityistä rahaa. Rakenteista löytyviä päällekkäisyyksiä on katsottava hyvin kriittisesti. Kilpailukyvyn osalta on katsottava koko tietä perustutkimuksesta tuotteistamiseen. Euroopan parlamentin ja EU:n tilintarkastustuomioistuimen kritiikki elpymisvälineen valvonnasta on huomioitava. Samalla on ymmärrettävä, että väline on toiminut hyvin isojen tavoitteiden edistämisessä. Tarvitaan lisää rajat ylittäviä toimia. Puolustuksessa on huomioitava uudet teknologiat ja pk-yritykset. Mahdollisten uusien omien varojen osalta CBAM saa eniten kannatusta, mutta ei ole riittävä nykyisellään. Uudessa tilanteessa jäsenvaltioiden tulisi pohtia suhtautumistaan uusiin omiin varoihin.

Todettiin, että alustavaa keskustelua tulevasta rahoituskehyksestä ja uusista omista varoista käydään myös maaliskuun Eurooppa-neuvostossa.

Suomen edustajat
Ministeri Strand, EU-asioiden alivaltiosihteeri Keskinen ja erityisavustaja Lång

Asiakirjat
Napsauta tähän ja kirjoita keskeisimpien kokouksessa käsiteltyjen asiakirjojen asiakirjanumerot ja tarvittaessa nimet

Liitteet Napsauta tähän ja kirjoita liitteet

Viite Napsauta tähän ja kirjoita viite